

HERR ARCHIATERN OCH RIDDAREN
LINNAEUS

I
LÄRDA TIDNINGAR

1745–1780

STOCKHOLM ANNO MMVII

HAGSTRÖMER BIBLIOTEKET

The Hagströmer Medico-Historical Library

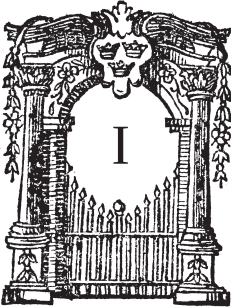
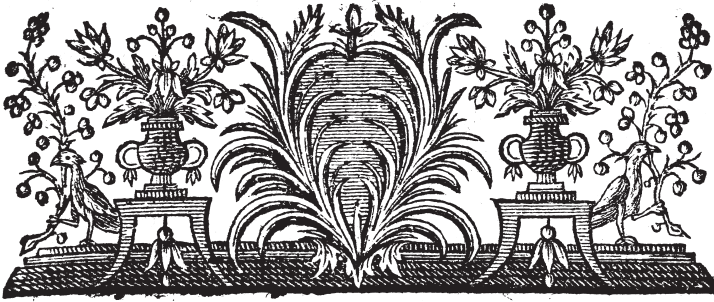
SVENSKA LÄKARESÄLLSKAPET KAROLINSKA INSTITUTET

Sårda
Tidningar

Sör År 1745.

Aplagde i Stockholm på
egen kostnad.

af
LARS SALVIUS.

DE TVÅ standardbibliografierna över Carl von Linné, Hulth och Soulsby, refereras i förekommande fall till *Lärda Tidningar*, där nyutkomna böcker, däribland det mesta av Linnés produktion, anmäls och recenseras. Av särskilt intresse är att vi här får resuméer på svenska över flertalet av Linnés 186 latinska dissertationer. Det finns även mängder av notiser, brev och annat, där vi kan följa vad som tilldrog sig kring Linné under hans tid som professor i Uppsala. Kompletta sviter av *Lärda Tidningar* hör till de stora sällsyntheterna och saknas i de flesta bibliotek och Linnésamlingar. Då det är få förunnat att ha tillgång till denna guldgruva har Ove Hagelin, föreståndare för Hagströmer Biblioteket, tagit fram och sammanställt allt av och om "Herr Archiatern och Riddaren Linnaeus" i *Lärda Tidningar*. Citat ur *Lärda Tidningar* förekommer då och då i den rika Linné-litteraturen, men det är första gången detta för Linné-forskningen rika material och för de flesta okända texter av och om Linné nu utges i samlad form i Hagströmer Bibliotekets skriftserie.

LÄRDA TIDNINGAR utgavs av Lars Salvius en eller två gånger i veckan under 29 år, fr.o.m. 1745 fram till Salvius död 1773, då Christopher Gjørwell tog över med *Nya Lärda Tidningar* 1774–75, och *Stockholms Lärda Tidningar* 1776–80. En komplett svit utgör 36 årgångar med tillsammans 15 556 sidor. Lars Salvius var både boktryckare, förläggare och bokhandlare och den som kom att trycka och ge ut de flesta av Linnés böcker i Sverige, däribland två av de viktigaste arbetena i naturvetenskapens historia, *Species Plantarum* (1753), som utgör grunden för den vetenskapliga namngivningen av växterna, samt tionde upplagan av *Systema Naturæ* (1758–59), som är utgångspunkten för den zoologiska nomenklaturen.

Bland de böcker och avhandlingar som recenseras och anmäls i *Lärda Tidningar* förekommer inte mindre än 215 arbeten författade av eller utgivna av Linné, samt därutöver 44 arbeten av andra författare, som bygger på Linnés system. Dessutom 110 artiklar som rör Linné, bl.a. brev som archiatern mottagit från sina lärjungar i främmande länder, Hasselquist, Löfling och Osbeck, vilkas brev Linné lämnade in för publicering i *Lärda Tidningar*.

Linnés grundläggande arbeten var författade på universalspråket latin, och så även alla de 186 akademiska dissertationerna, som ventilerades under hans presidium, vilka alla med något enstaka undantag också var författade av honom själv. Om professorn sålunda vid denna tid själv dikterade avhandlingen, för vilken respondenten skulle disputerat, så tillkom i Linnés fall att han även recenserade sina egna verk. Att Linné själv recenserat merparten av sina egna böcker och dissertationer i *Lärda Tidningar* anses av de flesta Linnékännare numera vara ställt utom allt tvivel även om det inte

finns klara bevis. Ett sådant finns dock bevarat och det är hans egenhändiga manuskript till sin anmälan av tolfte och sista av honom själv redigerade upplagan av *Systema Naturæ* (1766–68), med Lars Salvius gjorda tillägg och ändringar. I detta ”mästerstycke” erinrar Linné om att det var trettio år sedan första upplagan av *Systema Naturæ* utgavs, men att verket nu ”wuxit til sådan högd i denna sin sista Edition, öfwer hvilken wi gratulere icke allenast Herr Författaren, utan ock vår Swenska Nation och hela den curieusea och wettgiriga werlden.” Linné gratulerar således sig själv!

Originaltexten i *Lärda Tidningar*, med författarens ofta personliga stavning och tidens för oss ålderdomliga ord och uttryck har följts ordagrant – och den för många svårlästa frakturstilen har satts om till ett för oss idag mer lättläst typsnitt. Allt presenteras i kronologisk ordning med början 1745 med marginalrubriker på svenska. För varje arbete som anmäls ges en fullständig bibliografisk beskrivning med kollationering av antalet sidor och planscher och med referenser till Soulsby, Hulth, m.fl. bibliografier. Förteckning över alla recenserade arbeten, samt övriga notiser och brev återfinns i slutet av boken tillsammans med ett sakregister och en personförteckning med de 539 namn, som nämns i texten.

HWARTIL DUGER DET?

DE MÄNNISKOR, som ganska ofta oroa oss med denna snart utsletne Frågan: Hwartil duger det? äro mästendels och förnämligast sådana Pundhufwuden, som ej äga rätt omdöme, i et slött och ej nog upbrukadt snille. Hon föreställes af nedrigt sinnade, och mindre upöfwade hjernor, ja af sådana, som ej gått så långt, som deras förstånd dem tillåtit . . . Denna Fråga är mig, och alla dem, som beflita sig om naturens nogare utforskande förekastad, och det så ofta, at dess dageliga ljud länge sedan upväkt hos mig en ledsna; hwarför jag aktat nödigt, at härwid något fästa mina tanckar och lemna härpå et sådant swar, som en gång kan stickas i handen på dem, hwilka icke hafwa försyn före, at klandra hwad de ej sjelfwa förstå, på det de måtte igenomögna desse blader, dem öfwerwäga, och til äfwentyrs deraf öfwerwinnas.

Ur Carl von Linnés avhandling:
Cui bono? Hwaril duger det? 1752.

Hittills utgivna böcker under 2007 i
HAGSTRÖMER BIBLIOTEKETS SKRIFTSERIE

1. CARL VON LINNÉ. *Fundamenta botanica. Om botanikens grunder.*
Ett 1700-talsmanuskript sammanställt av LARS BERGQUIST.
502 sidor, illustrerad. Atlantis, 2007. Kr 359
2. *Gustaf Retzius – A biography* by THOMAS LINDBLAD, with special
contributions by GUNNAR GRANT: *Gustaf Retzius and Camillo
Golgi*; BJÖRN AFZELIUS: *Gustaf Retzius and Spermatology*; OLLE
JOHANSSON & MARKKU VIRTANEN: *Contributions of Gustaf Retzius
to understanding the Structure of the Peripheral Sensory Nervous
System*; HELGE RASK-ANDERSEN; *Gustaf Retzius' Studies of the Ear*;
TORSTEIN SJØVOLD: *Gustaf Retzius as Physical Anthropologist.*
204 sidor, 124 illustrationer, varav 24 färgplanscher. Kr 450
3. CARL VON LINNÉ – *Herr Archiatern och Riddaren Linnæus i Lärda
Tidningar 1745–1780.* Sammanställt av OVE HAGELIN.
432 sidor 54 illustrationer Kr 500

Herr Archiatern och Riddaren

LINNAEUS

I LÄRDA TIDNINGAR

Upplaga 1500 exemplar
432 sidor med 54 illustrationer
Papper: Lessebo, gult 1,3 120 gr
trådhäftad pärm, kapitalband med infärgat övre snitt
Typsnitt: Läckö (Bo Berndal)
Grafisk form: Ove Hagelin & Lars Paulsrud
Tryckt hos Fälth & Hässler, Värnamo

Boken producerad av
HAGELIN RARE BOOKS AB

ISBN-13 978-91-976724-1-2

Pris 500 kronor – kan beställas hos

HAGSTRÖMER BIBLIOTEKET
KAROLINSKA INSTITUTET
SE 171 77 STOCKHOLM
email: hagmedhist@admin.ki.se
fax 08 34 18 87